

# Pojednostavljenje CBAM-a: Značaj za kompanije van EU u Evropi (i šire)?



**Bogdan Gecić**

OSNIVAČ I PARTNER  
GECIĆ LAW

Mehanizam za prekogranično prilagođavanje ugljenika Evropske unije (CBAM) prolazi kroz značajno pojednostavljenje – što je značajna vest za kompanije na Zapadnom Balkanu i širom sveta. CBAM regulativa, koja je važan deo Zelenog dogovora EU, osmišljena je tako da uvede namet na uvoz proizvoda sa visokim emisijama ugljen-dioksida. Na taj način se želi sprečiti "curenje ugljenika" – premeštanje proizvodnje (i emisija) u zemlje sa blažim klimatskim propisima – i štiti kompanije u EU od nefer konkurencije. Iako je ekološki cilj jasan, složena pravila CBAM-a izazvala su zabrinutost kod kompanija unutar i izvan EU. Nedavni potezi koji vode ka pojednostavljenju CBAM-a mogli da dovedu do značajnog olakšanja za kompanije, posebno u regionima kao što je Zapadni Balkan, koje znatan deo izvoza ostvaruju u EU.

U ovom članku objašnjavamo šta je CBAM, zašto je bilo potrebno da se pojednostavi i kako te promene utiču na kompanije na Zapadnom Balkanu i šire. Nastojaćemo da budemo kratki i jasni, tako da možete lako razumeti sve važne elemente i zaključke, bilo da ste stručnjak za ovu oblast ili se tek sa njom upoznajete.

## **Šta je CBAM i zašto je važan?**

CBAM je skraćenica za Mehanizam za prekogranično prilagođavanje ugljenika. Jednostavno rečeno, to je svojevrsna carina na uvoz određenih proizvoda u EU. Za sada obuhvata nekoliko proizvoda teške industrije – cement, gvožđe i čelik, aluminijum, đubrivo, električnu energiju i vodonik – uvoznici su dužni da prijave (a na kraju i plate) emisije ugljen-dioksida ugrađene u te proizvode. Svrha ove regulative je izjednačavanje tržišnih uslova: ako kompanije u EU moraju da plaćaju za svoje emisije ugljen-dioksida u okviru Sistema trgovanja emisijama EU (ETS), strani proizvođači bi trebalo da se suoče sa sličnim troškom prilikom izvoza u EU. Na ovaj način se želi sprečiti da kompanije premeštaju svoju proizvodnju u zemlje van EU kako bi zaobišle klimatske propise i podstiče trgovinske partnere EU da usvoje ekološki prihvatljivije proizvodne procese..

Ukratko, CBAM pokazuje kompanijama širom sveta da postoji cena koju treba platiti za emisije gasova staklene bašte koja postaje značajan faktor u trgovini.

slizvoznici u EU, od čeličana u Srbiji do proizvođača aluminijuma u Aziji, sada imaju obavezu da mere i prate emisije CO<sub>2</sub> u proizvodnji svojih proizvoda. U početnoj, prelaznoj fazi primene, od 2023. do 2025. godine, postoji obaveza izveštavanja o emisijama, dok će se stvarne naknade postepeno uvoditi od početka 2026. godine. Do 2034. godine, CBAM naknade će se u potpunosti primenjivati, u skladu sa postepenim ukidanjem besplatnih sertifikata za emisije u okviru EU ETS sistema. CBAM postaje nova realnost globalne trgovine – ona koja povezuje pristup tržištu sa uticajem na klimu.

## **Zašto EU želi da pojednostavi CBAM?**

Uprkos jasnim ciljevima, CBAM u praksi podrazumeva složenu birokratiju. Kompanije širom Evrope, velike i male, suočile su se sa potrebom detaljnog izveštavanja o emisijama ugljen-dioksida prilikom uvoza proizvoda, što se ispostavilo kao zastrašujući zadatak, naročito za manje firme sa ograničenim resursima. Procena je da bi oko 200.000 uvoznika u EU (uključujući 20.000 u Nemačkoj) bilo obuhvaćeno CBAM-ovim pravilima o izveštavanju. Mnoge je usklađivanje sa novim pravilima značajno opteretilo dodatnim procedurama, papirologijom, troškovima usklađivanja i osećajem neizvesnosti.

U tom trenutku stupa na scenu Vopke Hukstra, novi šef klimatske politike EU. Početkom 2024. godine, Hukstra je obećao da će drastično pojednostaviti CBAM primenom pravila "de minimis" – suštinski izuzimajući veliku većinu kompanija iz zahteva CBAM. Preko 80% kompanija koje bi morale da se usklade moglo bi uskoro biti oslobođeno obaveza. Logika je jednostavna: manji uvoznici čine svega oko 3% emisija obuhvaćenih CBAM-om, dok najvećih 20% uvoznika predstavlja 97% relevantnih emisija gasova staklene bašte. Kako je Hukstra rekao, "ako ne spadate u 20% velikih, nema mnogo smisla da se gušite u dodatnoj papirologiji" (vidi [ovde](#)). Ovaj p"de minimis" pristup znači da će se CBAM fokusirati na velike igrače – glavne uvoznike i zagađivače –

i osloboditi administrativnog tereta bezbroj malih i srednjih preduzeća. To je razumno smanjenje birokratije: olakšati život za ~80% kompanija a da se pri tome ne ugrozi ostvarenje klimatskih ciljeva (s obzirom da se većina emisija i dalje pokriva ciljanjem na najvećih 20%).

### **Šta podrazumeva ovo pojednostavljenje?**

- Manje pogođenih kompanija: Povećanjem praga, samo veliki uvoznici (koji predstavljaju većinu emisija) moraće da prijavljuju i plaćaju CBAM. Manji uvoznici biće ispod praga za CBAM i izuzeti od obaveza.
- Smanjenje birokratije: Kompanije koje nisu obuhvaćene pravilima štede vreme i novac izbegavajući složeno izveštavanje o emisijama. Kako je Hukstra primetio, besmisleno je da hiljade malih firmi podnosi izveštaje o emisijama koje su zanemarljive.
- Isti klimatski uticaj: Budući da oslobođene firme čine samo ~3% emisija, pojednostavljeni CBAM i dalje pokriva veliku većinu uvezenih emisija. EU i dalje obuhvata gotovo sav ugljenik koji je planirala da oporezuje, fokusirajući se na najveće zagađivače.
- Rokovi i fazno uvođenje: Pojednostavljenje ne znači da će primena CBAM-a biti odložena (iako su neki političari tražili pauzu). Izveštavanje je počelo krajem 2023., a stvarne naknade će se fazno uvoditi od 2026. godine, dostižući punu primenu do 2034. godine. Ova potencijalna promena uglavnom se odnosi na to ko je obuhvaćen, a ne od kada će CBAM početi da se primenjuje.

Za EU, ove promene imaju za cilj da pojednostave klimatsku politiku a da se ne odustane od osnovne ambicije. Takođe, predstavljaju odgovor na zabrinutost privrednika, u nastojanju da se održi podrška za mere klimatske politike a da se ne preopterećuju kompanije. Šta ove promene zapravo znače za trgovinske partnere EU – posebno za Zapadni Balkan, region koji je usko povezan sa tržištem EU?

### **Kako će to uticati na kompanije sa Zapadnog Balkana?**

Zemlje Zapadnog Balkana gledaju CBAM sa velikom zabrinutošću. Mnoge od ovih privreda oslanjaju se na izvoz čelika, cementa, električne energije i drugih robe sa visokim emisijama ugljen-dioksida u EU. Za razliku od članica EU, većina država Zapadnog Balkana trenutno nema poreske mehanizme ili tržište emisija. To znači da će izvoz iz regiona biti znatno pogođen CBAM naknadama, čime se efektivno povećavaju troškovi na tržištu EU. Zvaničnici EU su otvoreno primetili da će većina troškova CBAM-a pasti na kompanije u "trećim zemljama" poput Zapadnog Balkana i Turske, što njihove proizvode čini znatno manje konkurentnim na tržištu EU.



## Izazovi za konkurentnost

Za fabriku aluminijuma ili cementaru na Zapadnom Balkanu, CBAM predstavlja direktan izazov: ili će unaprediti proizvodnju (i/ili početi da plaćaju cenu emisija kod kuće), ili će platiti cenu na granici EU. Ključni izazovi i posledice su sledeći:



- Veći troškovi izvoza: Bez domaćeg oporezivanja ugljenika, izvoznici moraju da plate CBAM naknadu EU, što povećava cenu njihovih proizvoda. Na primer, prema javnim izvorima, da je CBAM u potpunosti važio 2023. godine, izvoz električne energije iz Srbije bi bio pogođen sa procenjenih 1,07 milijardi evra troškova ugljenika.
- Administrativni teret: CBAM takođe zahteva praćenje i izveštavanje o emisijama po isporuci. Mnoge kompanije u regionu nemaju iskustva sa računovodstvom emisija, pa bi usklađivanje moglo biti opterećujuće (posebno za manje firme).

- Iako novo pravilo "de minimis" oslobađa mnoge male izvoznike od izveštavanja, veći izvoznici na Balkanu i dalje moraju da se prilagode ovoj birokratiji kako bi nastavili da pristupaju tržištu EU.
- Investicije i unapređenja procesa proizvodnje: Perspektiva CBAM troškova pritiska kompanije da ulažu u čistije tehnologije. Proizvođači čelika bi mogli razmotriti elektrolučne peći ili reciklirani otpadni čelik; proizvođači cementa mogli bi tražiti alternativna goriva ili zamene za klinker – sve u cilju smanjenja emisija i, samim tim, CBAM troškova.
- Promene na tržištu: Ako izvoz u EU postane preskup, neka preduzeća na Balkanu bi mogla preusmeriti fokus na druga tržišta bez CBAM naknada. Međutim, EU je često najveći kupac za ove zemlje, a i globalni trendovi se kreću ka oporezivanju ugljenika (slični mehanizmima se razmatraju u UK, Kanadi, pa čak i na nivou STO). Preusmeravanje trgovine možda nije dugoročno rešenje ako klimatske politike postanu univerzalne.

### ***(Delimično) olakšanje: kako pojednostavljenje CBAM pomaže***

Planovi EU za pojednostavljenje predstavljaju olakšanje za mnoge na Zapadnom Balkanu. Evo zašto:

- Manji izvoznici su pošteđeni: Mnoge balkanske kompanije su mali ili srednji izvoznici. Sa 80% izuzeća po broju uvoznika, verovatno je da će dobar deo manjih izvoznika iz regiona izbeći CBAM papirologiju i naknade, bar u početku.
- Više vremena za prilagođavanje: Unutar EU postoje pozivi na odlaganje pune implementacije CBAM-a za dve godine. Iako to još nije konačno odlučeno, svako odlaganje ili postepeno uvođenje pruža dodatno vreme za vlade i industrije Zapadnog Balkana da razviju domaće mehanizme za oporezivanje ugljenika ili obezbede specijalne aranžmane za sektore poput energetike.

- Fokus na velike zagađivače: Sa CBAM teretom koji se sada koncentriše na najveće emitere, vlade Zapadnog Balkana mogu da se fokusiraju na pomoć svojim najvećim industrijama (npr. velikim fabrikama čelika ili cementa).

## **Potreba za prilagođavanjem**

Olakšanje koje dolazi sa pojednostavljenjem CBAM ne znači da Zapadni Balkan može da izbegne promene. Dugoročno gledano, zemlje u regionu treba da prilagode svoje ekonomske i ekološke politike kako bi ostale konkurentne na tržištu EU.

- Plan Srbije za oporezivanje ugljenika: Srbija, kao najveća ekonomija regiona, [najavila je plan](#) za uvođenje nacionalne takse na ugljenik koja će stupiti na snagu 2027. godine. Planira se postepeno povećanje cene emisija sa 4 evra po toni CO<sub>2</sub> na 40 evra po toni [do 2030. godine](#), sa krajnjim ciljem usklađivanja sa cenama ugljenika u EU [do 2045. godine](#).
- Prednost Crne Gore: Crna Gora je od 2020. godine uvela [mali sistem](#) trgovanja emisijama za energetski sektor. Iako nije potpuno usklađen sa pravilima EU, ovaj sistem daje crnogorskim kompanijama prednost u prilagođavanju budućim klimatskim propisima EU.
- Regionalna saradnja: Sve zemlje Zapadnog Balkana potpisale su Sofijsku deklaraciju iz 2020. godine, kojom su se obavezale na sprovođenje zelene agende, uključujući i uvođenje mehanizama za oporezivanje emisija (vidi [ovde](#) i [ovde](#)). Postoje predlozi za uspostavljanje regionalnog tržišta emisija kako bi se izbegla regulatorna fragmentacija i poboljšala pregovaračka pozicija regiona u odnosu na EU.
- Benefiti za uvoznike iz EU: Oslobođanje 80% uvoznika od CBAM pravila koristi i evropskim kompanijama. Mnoge male i srednje kompanije u EU, koje zavise od uvoza sirovina, sada će moći da nastave poslovanje bez dodatnih administrativnih prepreka.
- Pritisak na velike izvoznike: Zemlje kao što su Turska i Kina (vidi [ovde](#)) sada se suočavaju sa izazovom: ili će pokriti troškove CBAM-a, prebaciti ih na potrošače, ili će preduzeti mere za smanjenje emisija. EU želi da podstakne treće zemlje da usvoje sopstvene mehanizme oporezivanja ugljenika.
- Mogući novi mehanizmi u drugim državama: Koncept CBAM-a sve više privlači pažnju. Velika Britanija razmatra uvođenje sopstvenog CBAM-a, dok se slični mehanizmi razvijaju u SAD i Kanadi. Imajući u vidu ubrzan razvoj klimatskih politika, kompanije treba da se pripreme za budućnost u kojoj će ugljenični otisak postati ključan faktor u trgovini.

## **Šta je najvažnije za kompanije?**

Priča o CBAM-u – od koncepta do implementacije i nedavnog pojednostavljenja – odražava novu stvarnost: klimatska politika oblikuje poslovno okruženje. Kompanije na Zapadnom Balkanu i šire trebalo bi da vide pojednostavljenje CBAM-a ne kao razlog za opuštanje, već kao priliku da se pripreme za budućnost poslovanja koja podrazumeva niže emisije gasova staklene bašte.

- EU smanjuje administrativni teret, ali zadržava ciljeve: Oslobođanjem ~80% uvoznika od izveštavanja smanjuje se birokratija, ali glavni zagađivači i dalje ostaju obuhvaćeni regulativom.
- Zapadni Balkan dobija više vremena i manje administriranja: Mnoge kompanije iz regiona biće privremeno izuzete, dok se potencijalno odlaganje implementacije može dodatno koristiti za prilagođavanje.
- Konkurentnost je u igri: CBAM bi mogao da poveća troškove izvoza iz regiona, što može umanjiti konkurentnost na EU tržištu. Ovo je prilika za region da unapredi ekološke standarde i investira u održive tehnologije.

## **Globalna perspektiva: Širi uticaj CBAM-a**

Zapadni Balkan nije jedini region koji je pogođen CBAM-om. Ostale zemlje koje izvoze ugljenično intenzivne proizvode, kao što su Turska, Ukrajina, Rusija, Kina i SAD, takođe pomno prate promene u CBAM regulativi.

- Konkurentnost je u igri: CBAM bi mogao da poveća troškove izvoza iz regiona, što može umanjiti konkurentnost na EU tržištu. Ovo je prilika za region da unapredi ekološke standarde i investira u održive tehnologije.
- Oporezivanje ugljenika postaje realnost: Kako bi neutralisale CBAM troškove, zemlje Zapadnog Balkana počinju da razmatraju sopstvene mere oporezivanja emisija. Srbija već planira nacionalni porez na ugljenik, a Crna Gora već primenjuje sistem trgovanja emisijama.
- Priprema za globalno tržište: CBAM je deo većeg trenda gde održivost postaje ključan faktor u trgovini. Kompanije bi trebalo da integrišu upravljanje ugljeničnim otiskom u svoje strategije poslovanja kako bi ostale konkurentne u budućem tržištu.

Pojednostavljenje CBAM-a donosi olakšanje, ali ne uklanja potrebu za prilagođavanjem. Kompanije i države koje se na vreme pripreme moći će da iskoriste ovu tranziciju kao priliku za modernizaciju i održivi ekonomski rast u godinama koje dolaze.

Autor: Bogdan Gecić

Izvori:

- European Commission . "CBAM Scope & Implementation." Access2Markets. Available at: <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/news/carbon-border-adjustment-mechanism-cbam>.
- European Commission – Taxation & Customs. "CBAM Overview." Available at: [https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism\\_en](https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en).
- Berlin Process. "WB6 CBAM Impact Study." Available at: [https://www.berlinprocess.de/uploads/documents/factsheet-challenges-and-opportunities-of-the-eu-carbon-border-adjustment-mechanism-cbam\\_1729075153.pdf](https://www.berlinprocess.de/uploads/documents/factsheet-challenges-and-opportunities-of-the-eu-carbon-border-adjustment-mechanism-cbam_1729075153.pdf).
- The World Bank . "Energy Crisis & CBAM in the Western Balkans." Available at: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099010925044027045/pdf/P1798261df7af309181651cacb444410f8.pdf>.
- Western Balkans Info Hub . "WB Green Transition & CBAM." Available at: [https://westernbalkans-infohub.eu/wp-content/uploads/2024/08/Report\\_Green-Transition\\_final.pdf](https://westernbalkans-infohub.eu/wp-content/uploads/2024/08/Report_Green-Transition_final.pdf).
- Financial Times . "Hoekstra Exempts 80% of EU Companies." Available at: <https://www.ft.com/content/c6102135-eefa-488f-81c2-4aa8eaf95644>.
- Financial Times. "CBAM Threshold Debate." Available at: <https://www.ft.com/content/598bd657-45af-4b2b-93b1-f9ffd6f0e0bb>.
- DIHK/BDI . "CBAM Challenges for SMEs." Available at: <https://www.dihk.de/resource/blob/119304/clae582f232ec761dd5aada3b388e215/cbam-papier-englisch-dihk-und-bdi-data.pdf>.
- CarbonChain . "SME Compliance Challenges." Available at: <https://www.carbonchain.com/blog/uk-cbam-preparing-for-the-2027-carbon-price-on-high-emission-imports>.
- BusinessEurope . "SME Reporting Struggles." Available at: <https://www.businesseurope.eu/publications/carbon-border-adjustment-mechanism-cbam-implementation-businesseurope-survey>.
- Climate Action Network (CAN) Europe . "CBAM & ETS Alignment." Available at: <https://caneurope.org/joint-ngo-statement-on-the-carbon-border-adjustment-mechanism/>.
- WWF & Carbon Market Watch "Fair CBAM Design." Available at: [https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/joint\\_ngo\\_statement\\_on\\_cbam\\_proposal\\_final\\_dec\\_2021.pdf](https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/joint_ngo_statement_on_cbam_proposal_final_dec_2021.pdf).
- The Green Tank . "Integrated CBAM/ETS Approach." Available at: <https://thegreentank.gr/en/2022/03/11/joint-ngo-statement-cbam-ecofin-en/>.
- Carbon Pulse . "CBAM Simplification Updates." Available at: <https://carbon-pulse.com/category/cbam/>.
- POLITICO, POLITICO Europe . "EU Industrial Strategy & CBAM." Available at: <https://www.politico.eu/article/olaf-scholz-business-pitch-brussels-election-boomerang/>.

## O autoru

Bogdan Gecić je osnivač i partner advokatske kancelarije Gecić Law u Beogradu. U svojoj praksi fokusira se na zaštitu konkurencije/državnu pomoć, evropsko pravo, međunarodnu trgovinu, pravna pitanja procesa proširenja EU i upravno i regulatorno pravo. Ostale oblasti u kojima je stručan obuhvataju kompanijsko pravo, pravo spajanja i preuzimanja i ustavne sporove, kao i nove oblasti, u koje spadaju pravni aspekti razvoja veštačke inteligencije i ESG. Bogdan je vodeći stručnjak za pravo EU i njegovu primenu u oblastima međunarodne trgovine i proširenja, ESG, zaštite konkurencije i kontrole državne pomoći.

Jedan je od malobrojnih advokata u regionu koji zastupa klijente pred [Evropskom komisijom](#), institucijama EU, OLAF-om u Briselu, [Energetskom zajednicom u Beču](#) i drugim [telima](#).

Diplomirao je na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu (među najboljih 1% u generaciji), a master diplomu je stekao na Harvard Law School (s odlikom i uz nagradu „Dean’s Scholar Prize” za „Liderstvo u advokatskim kancelarijama“).

Elitni svetski pravni direktorijumi Bogdana uvrstavaju među vodeće advokate u regionu.

Bogdan trenutno obavlja svoj drugi mandat kao [član Upravnog odbora](#) Evropskog udruženja Pravnog fakulteta Univerziteta Harvard (HLSAE). U proteklih nekoliko godina je aktivan i kao mentor u okviru programa Harvard Law School 1L and LL.M. Mentorship Program. Bogdan je ranije bio i suosnivač i prvi zamenik predsednika Harvard kluba u Srbiji. Jedan je od osnivača i [član Upravnog odbora](#) Poslovnog kluba [UAE Srbija](#). Bogdan je potpisnik i jedan od [prvih partnera](#) inicijative [Women on Boards Adria](#). Bogdan je takođe [potpredsednik za Evropu](#) elitne pravne mreže [TerraLex](#), u kojoj je Gecić Law ekskluzivan član u tri jurisdikcije.



GECIĆ | LAW

NIKOLE SPASIĆA 2, BEOGRAD  
WWW.GECICLAW.COM